

IPN KREDO - Doplnkový úkol VIII.

Uplatnění absolventů

Závěrečná výzkumná zpráva

Zpracoval: Tým KA 03 IPN KREDO

Datum: duben 2015

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

ÚVOD	3
1. Výsledky dotazníkového šetření	4
1.1 Základní statistiky	4
1.2 Odpovědi respondentů	9
2. Zdroje informací o uplatnitelnosti absolventů na trhu práce	12
2.1 Dotazníky	12
2.1.1 Nízká míra response	12
2.1.2 Převládající komunikace absolventek oproti absolventům	12
2.1.3 Chybějící kontaktní údaje	13
2.1.4 Nedostatek motivace absolventů odpovídat	13
2.1.5 Náročnost zpracování dotazníkového šetření	13
2.2 Oficiální statistiky	13
2.3 Kluby absolventů	14
2.4 Osobní kontakt s absolventy	14
3. Okruhy používaných otázek – příklady dobré praxe	15
Závěry a doporučení	18
Seznam obrázků	20
Seznam tabulek	21

ÚVOD

V rámci projektu IPN KREDO byla v roce 2014 vypracována závěrečná výzkumná zpráva týkající se komunikace českých vysokých škol s absolventy (ALUMNI). Podle výsledků tohoto šetření české vysoké školy pocítují strategický význam absolventů z hlediska zpětného získávání informací o trhu práce. Jedním z dílčích cílů aktivity KA03 projektu KREDO je proto zpracování přehledu šetření prováděných vysokými školami v oblasti hodnocení uplatnitelnosti absolventů na trhu práce a detekování příkladů dobré praxe.

Za tímto účelem byly ve dnech 5. 2. – 16. 2. 2015 požádány jednotlivé vysoké školy zapojené v IPN KREDO o vyplnění online dotazníku. Odpovědi byly následně anonymizovány a zpracovány do předkládané analýzy.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 45 z 55 oslovených vysokých škol, míra response je tedy 82 %. Z hlediska využitelnosti výsledků je nutné poznamenat, že chybí odpovědi za některé velké univerzity v České republice. Datového šetření se přitom zúčastnilo 26 soukromých vysokých škol (58 % respondentů), 18 veřejných vysokých škol a jedna státní vysoká škola¹.

V předkládané závěrečné zprávě nejprve uvedeme komentované výsledky dotazníkového šetření a vybrané odpovědi respondentů na otevřenou otázku týkající se využití šetření uplatnitelnosti absolventů. Ve druhé kapitole uvedeme nejčastější zdroje zjišťování uplatnitelnosti, jejich přednosti i nevýhody. Zejména se soustředíme na nevýhody nejrozšířenější, tedy dotazníkové, formy šetření. Třetí kapitola prezentuje databázi otázek využitelných pro další dotazníková šetření uplatnitelnosti, tyto otázky jsou založeny především na analýze dotazníků poskytnutých jednotlivými respondenty. V závěru zprávy shrneme základní návrhy a doporučení pro budoucí efektivní šetření uplatnitelnosti absolventů a zhodnotíme využitelnost jednotného šetření pro vysoké školy v České republice.

¹ V celé zprávě budeme školy z důvodu zjednodušení i dodržení anonymity klasifikovat pouze na veřejné vysoké školy a soukromé vysoké školy, přičemž státní vysokou školu zahrneme pro potřeby této zprávy do skupiny veřejných vysokých škol.

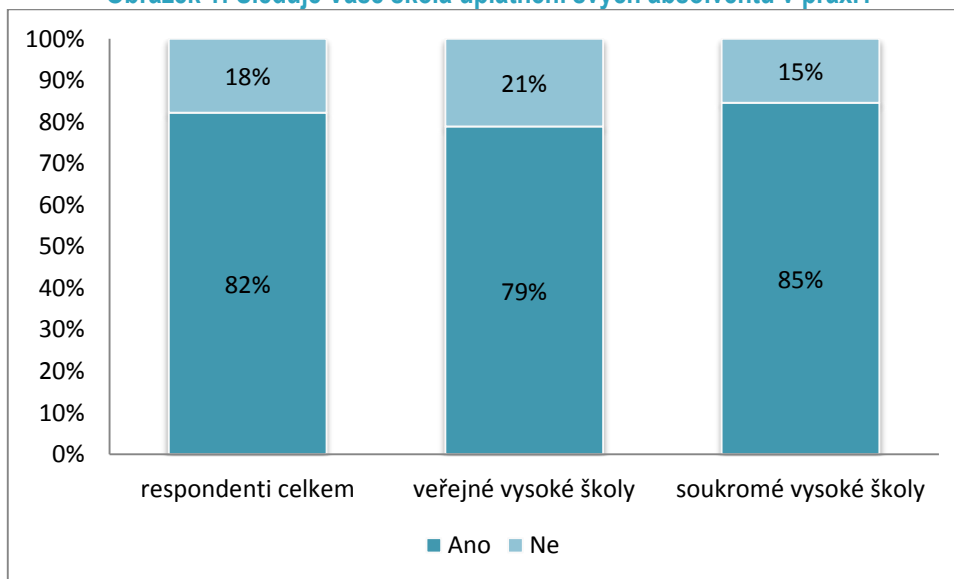
1. Výsledky dotazníkového šetření

V této kapitole nejprve stručně představíme výsledky dotazníkového šetření, vždy souhrnně za všechny zúčastněné vysoké školy i v členění na veřejné a soukromé vysoké školy. V druhé podkapitole poté uvedeme výběr podnětných odpovědí respondentů na otevřené otázky.

1.1 Základní statistiky

Většina zúčastněných škol sleduje uplatnění svých absolventů v praxi. Častěji se o uplatnění zajímají soukromé vysoké školy (85 %) oproti veřejným vysokým školám (79 %, viz Obrázek 1).

Obrázek 1: Sleduje Vaše škola uplatnění svých absolventů v praxi?

Tabulka 1: Sleduje Vaše škola uplatnění svých absolventů v praxi? Absolutní četnosti.

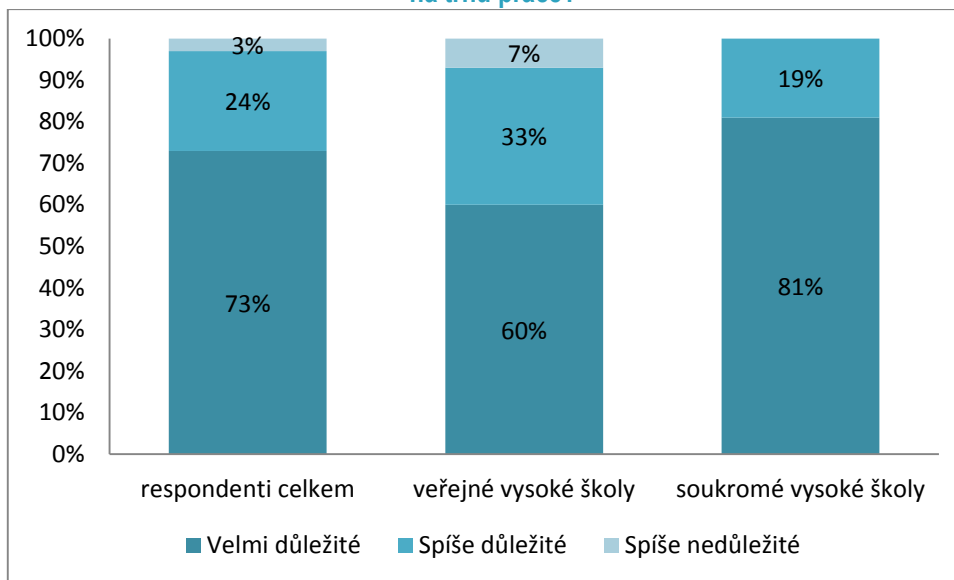
	Ano	Ne	Celkem
respondenti celkem	37	8	45
veřejné vysoké školy	15	4	19
soukromé vysoké školy	22	4	26

Téměř tři čtvrtiny respondentů uvedly, že výsledky šetření uplatnitelnosti absolventů jsou pro vysokou školu *velmi důležité*, přičemž všechny soukromé vysoké školy označily tyto výsledky jako *velmi důležité* nebo *důležité* (viz Obrázek 2) a jediná (veřejná) vysoká škola je označila za *spíše nedůležité*² (viz Tabulka 2).

² V případě hodnocení důležitosti šetření je nutné brát v potaz charakteristiku a zaměření vysokých škol. Z důvodu dodržení anonymity zde však nebudeme podrobně uvádět specifika těchto odlišných odpovědí.

Všechny zúčastněné vysoké školy, které šetření uplatnitelnosti absolventů na trhu práce nesledují, plánují *určitě* či *spíše* začít uplatnitelnost sledovat v budoucnosti (viz Tabulka 3)³.

Obrázek 2: Nakolik je pro Vaši vysokou školu důležité šetření uplatnitelnosti absolventů na trhu práce?

Tabulka 2: Nakolik je pro Vaši vysokou školu důležité šetření uplatnitelnosti absolventů na trhu práce? Absolutní četnosti.

	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Celkem
respondenti celkem	27	9	1	37
veřejné vysoké školy	10	5	1	16
soukromé vysoké školy	17	4	0	21

Poznámka: Na otázku odpovídali zástupci pouze těch vysokých škol, které uvedly, že uplatnění svých absolventů v praxi sledují.

Tabulka 3: Plánuje Vaše škola sledovat uplatnění svých absolventů na trhu práce v budoucnu? Absolutní četnosti.

	Určitě ano	Spíše ano	celkem
respondenti celkem	5	3	8
veřejné vysoké školy	3	1	4
soukromé vysoké školy	2	2	4

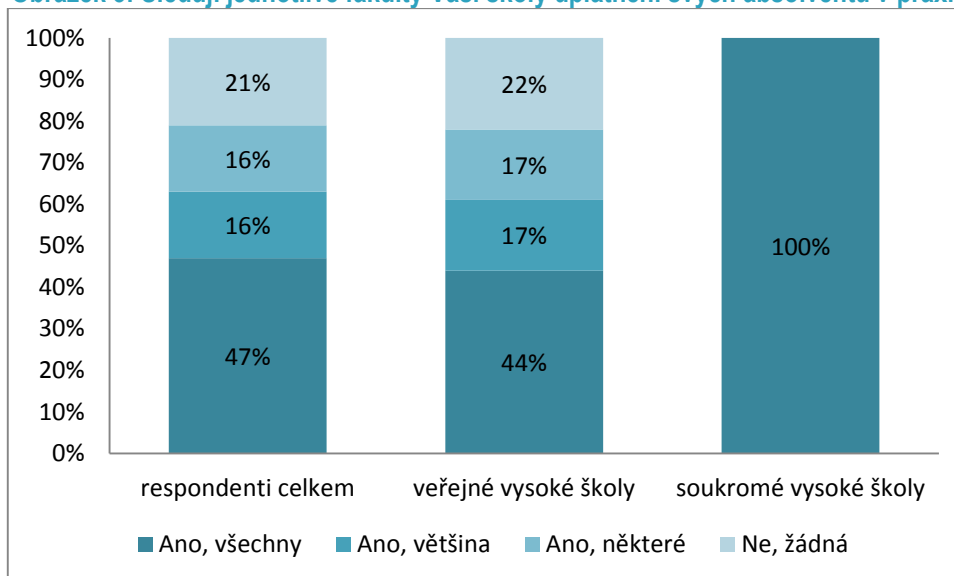
³ V některých případech vysoká škola doposud nemohla uplatnitelnost svých absolventů sledovat, protože zatím první absolventy neměla.

Šetření uplatnitelnosti absolventů v praxi jednotlivými fakultami má smysl sledovat pouze u veřejných vysokých škol, protože zatímco jediná veřejná vysoká škola v souboru respondentů není členěna na fakulty, v případě soukromých vysokých škol zúčastněných v šetření se naopak na fakulty jediná vysoká škola člení (viz Tabulka 4). Fakulty více než pětiny veřejných vysokých škol uplatnění svých absolventů v praxi individuálně nesledují (viz Obrázek 3).

Tabulka 4: Sledují jednotlivé fakulty Vaší školy uplatnění svých absolventů v praxi?
Absolutní četnosti.

	Ano, všechny	Ano, většina	Ano, některé	Ne, žádná	VŠ se na fakulty nečlení	celkem
respondenti celkem	9	3	3	4	26	45
veřejné vysoké školy	8	3	3	4	1	19
soukromé vysoké školy	1	0	0	0	25	26

Obrázek 3: Sledují jednotlivé fakulty Vaší školy uplatnění svých absolventů v praxi?

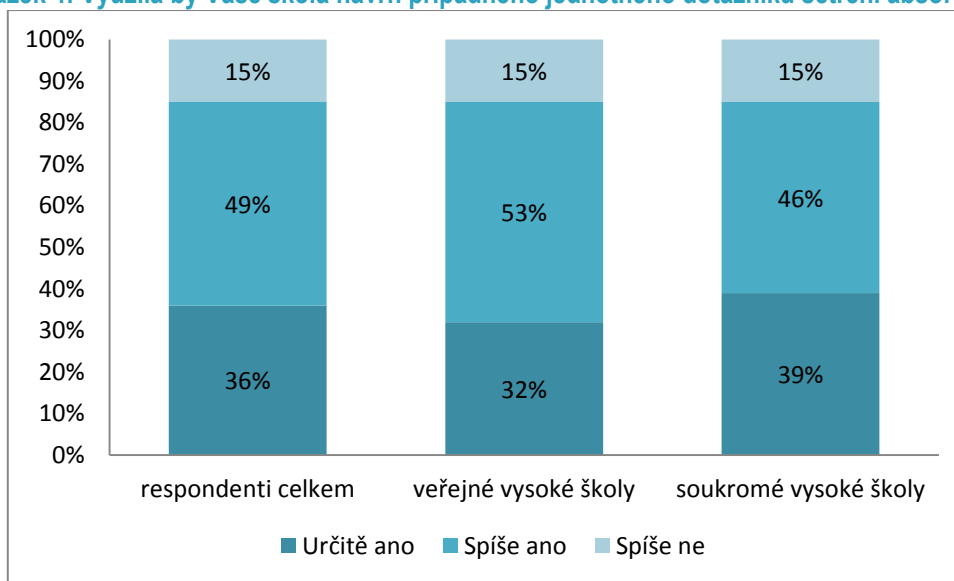
Poznámka: Uvedeny jsou pouze odpovědi za vysoké školy, které se na fakulty člení. V případě soukromých vysokých škol se jedná o jediného respondenta.

Shodně 85 % vysokých škol (veřejných i soukromých) by mohlo využít návrh případného jednotného dotazníku šetření uplatnitelnosti absolventů (viz Obrázek 4), přičemž mírně častěji by tento návrh využily vysoké školy, které již sledují uplatnitelnost absolventů, oproti školám, které ji zatím nesledují.

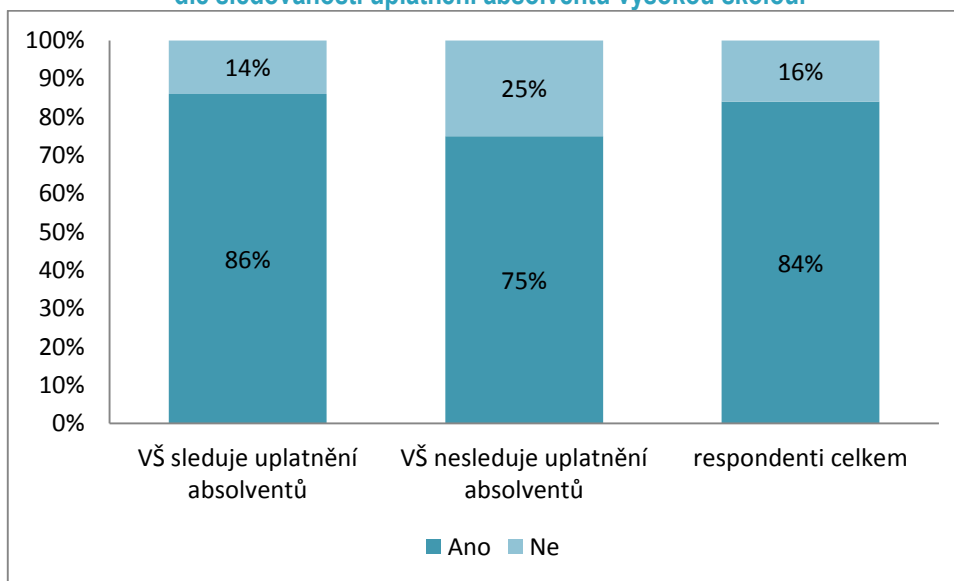
Tabulka 5: Využila by Vaše škola návrh případného jednotného dotazníku šetření absolventů?

	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	celkem
respondenti celkem	16	22	7	45
veřejné vysoké školy	6	10	3	19
soukromé vysoké školy	10	12	4	26

Obrázek 4: Využila by Vaše škola návrh případného jednotného dotazníku šetření absolventů?

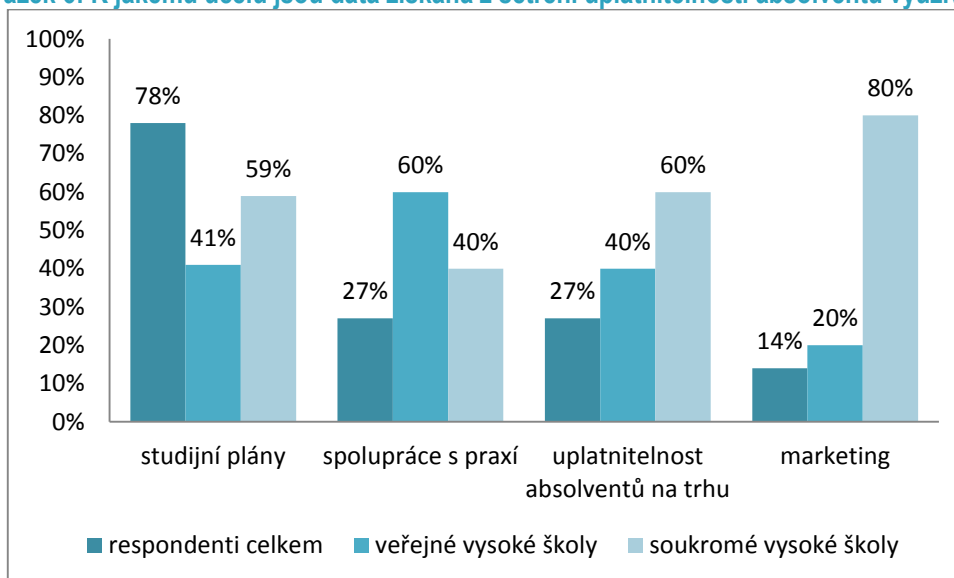
Obrázek 5: Využila by Vaše škola návrh případného jednotného dotazníku šetření absolventů? Členění dle sledovanosti uplatnění absolventů vysokou školou.

Poznámka: Odpovědi „Určitě ano“ a „Spíše ano“ jsou v grafu souhrnně uvedeny jako „Ano“.

Více než tři čtvrtiny všech respondentů uvedly, že data získaná z šetření uplatnitelnosti absolventů využívají jejich vysoké školy za účelem upravování studijních plánů, studijních programů a oborů, evaluaci výuky a při reakreditaci. Soukromé vysoké školy nejčastěji využívají získaná data pro marketingové účely (propagace školy, informace pro uchazeče o studium a podobně), u veřejných vysokých škol je pak převládajícím motivem spolupráce s praxí (viz Obrázek 6).

Obrázek 6: K jakému účelu jsou data získaná z šetření uplatnitelnosti absolventů využívána?

Poznámka: Otevřená odpověď, jeden respondent mohl uvést více možností.

1.2 Odpovědi respondentů

V této podkapitole uvádíme výběr nejzajímavějších odpovědí respondentů na otevřenou otázku „K jakému účelu jsou získaná data [o uplatnění absolventů] využívána?“. Odpovědi jsou uvedeny jako plně anonymizované citace, upraven byl pouze formát odpovědí⁴.

**Tabulka 6: Vybrané odpovědi respondentů na otázku
„K jakému účelu jsou získaná data využívána?“**

Jde o evaluační kritérium - ve smyslu kvality výuky. Zajímá nás, zda jsou absolventi "použitelní" pro praxi, v čem selhávají a v čem jsou naopak dobří.

Podpora činnosti a kariérních služeb Akademické poradny pro studenty a absolventy VŠ.

Jako součást provedené analýzy uplatnitelnosti absolventů VŠ vznikla databáze profesiogramů dle studijních oborů (výchozí podpůrný materiál k případné úpravě či rozvoji B a C předmětů dle požadavků trhu práce).

Data jsou využívána k cílení spolupráce se zaměstnavateli, k jejímu rozvoji v průběhu studia (prezentace, kariérní veletrh, odborné stáže, praxe, zapojení do společných projektů apod.) a po ukončení studia (pracovní příležitosti).

Data o uplatnitelnosti absolventů na trhu práce jsou dále využívána v metodice rozpisu prostředků VŠ, která uplatňuje stejnou metodiku jako MŠMT při stanovení příspěvku jednotlivým součástem VŠ v ukazateli A a K.

Analýza schopnosti uplatnění absolventů na trhu práce.

Zjištění zájmu o další studium (především u absolventů bakalářského studia).

Udržování dalšího kontaktu s absolventy.

Možnost předání pracovních nabídek absolventům.

K volbě a preferenci studijních oborů, spolupráci s praxí, poskytnutí informací o uplatnitelnosti po vystudování příslušných studijních oborů uchazečům o studium, směřování činnosti kariérního centra univerzity (kontakt se zaměstnavateli, poradenství pro studenty, workshopy pro studenty apod.)

K rozhodnutí o reakreditaci a ke strategickým rozhodnutím o rozvoji, respektive inovaci studijních programů a oborů.

Získaná data jsou reflexí aktuálnosti a efektivnosti realizovaných studijních programů. V souladu s teoreticky nastavenými požadavky na výstupy z učení, ve shodě s národním kvalifikačním rámcem (znalosti, dovednosti, kompetence) se vyhodnocuje míra jejich praktické implementace se souběžnou verifikací jejich akceptace praxí.

Zvyšování uplatnitelnosti absolventů je jedním ze základních cílů VŠ.

Výsledky a závěry jsou používány k vyhodnocování úspěšnosti jednotlivých oborů.

Dle výsledků dosahovaných v jednotlivých letech jsou určovány rozpočty jednotlivých součástí (fakult) a kvóty studentů na další období.

Ukazatele jsou předmětem zájmu nových studentů o studium jednotlivých oborů.

Data jsou využívána za účelem zjištění, zda se absolventi uplatňují v oborech studia, které absolvovali. Zjišťuje se rovněž spokojenost zaměstnavatelů s úrovní absolventů v oblastech odborných a jazykových znalostí a dalších měkkých dovedností.

Výsledky těchto šetření se univerzita snaží promítnout zpět do výuky tak, aby rostla úroveň

⁴ Odstraněny byly také překlepy.

zaměstnatelnosti absolventů.

K posílení studijní kapacity oborů, po jejichž absolventech je na pracovním trhu vysoká poptávka.
K určité korekci, zejména "prakticky zaměřených" aktivit zařazených do studijních plánů.

Tvorba a optimalizace studijních programů a oborů.

Aktualizace kapacit studijních programů a oborů.

Podpora tradičních oborů s velkou poptávkou po absolventech, ale s nízkým zájmem uchazečů o studium.

Jednání s průmyslovými partnery za účelem efektivní spolupráce v oblasti uplatnitelnosti absolventů.

Primárně pro evaluaci kvality výuky. Informace, které nám absolventi poskytují, lze použít jako částečný korektor v oblasti personální politiky a pokusit se je zapracovat do strategie vysoké školy.

Pro informaci vedení školy a o úspěšnosti náboru nových studentů.

Data o uplatnitelnosti absolventů jsou využívána k samotné evaluaci bakalářského programu a jeho významu v praxi. Výsledky šetření a zpětné vazby od absolventů jsou brány jako důležité hledisko při samotné reakreditaci oborů, ale také při tvorbě navazujících magisterských programů nebo dalších bakalářských programů.

Uplatnitelnost absolventů v praxi a jejich výše zaměstnanosti je důležitým faktorem při výběru školy samotnými studenty.

Díky informacím od absolventů o zapojení do praxe po studiu a uplatnitelnosti na trhu práce, škola lépe směřuje i svou nabídku vzdělávání do územních celků nebo i do specifické sféry podnikání, kde je tato uplatnitelnost dle absolventů nejvyšší.

V rámci dotazování měli absolventi možnost s odstupem času zhodnotit uplatnitelnost znalostí získaných v průběhu studia, platové ohodnocení po absolvování VŠ a také pracovní uplatnění po absolvování studia.

Kontakty a komunikace s bývalými studenty.

Získání zpětné vazby o nastavení studijních oborů a specializací.

Možnosti umístění našich studentů na studentskou praxi a stáže.

K získání zpětné vazby, abychom věděli, v jakých odvětvích a na jakých pozicích se naši absolventi uplatňují. Těmito odvětvím můžeme v budoucnu lépe uzpůsobit skladbu studijního programu. Data jsou dále používána jako marketingový nástroj pravděpodobného cílení další inzerce.

Uplatnitelnost absolventů je jedním z rozhodujících kritérií hodnocení kvality studia a studentů. Doposud neměla škola v tomto směru problém.

K informovanosti o segmentu trhu práce, kam naši absolventi buď nastupují, nebo kde již pracují. Toto nám slouží ke stanovení kompetencí a schopností, kterými by měli naši absolventi disponovat.

Je to jedna z priorit školy jak pro oblast pedagogické kvality výuky, pro formování samotných výukových procesů, pro přípravu nových akreditačních žádostí i pro průběh samotné praxe studentů ve vybraných podnicích regionu, tak i pro oblast financování, kdy sledování zaměstnanosti absolventů je na pravidelném programu jednání ve vedení školy.

Hodnotíme kvalitu a strukturu kompetencí, které jsou nastaveny pro absolventy, důležité je hodnocení spokojenosti trhu s absolventem, sledování jeho dalšího vývoje pro zkvalitnění výuky a posílení vybraných oblastí kompetencí dle šetření v praxi. Kvalitní absolvent je zárukou kvality, ta je zárukou zájemců o studium a rozšiřování oboru. Hodnotíme v rámci spolupráce s provozy, kde se dozvíme, že student nastoupil.

Ke strategickému řízení univerzity. Výzkumy se provádějí jednou za dva roky spolu s dalšími dotazy absolventů. Vyhodnocení je prezentováno v rámci vedení VŠ a Kolegia rektora.

2. ZDROJE INFORMACÍ O UPLATNITELNOSTI ABSOLVENTŮ NA TRHU PRÁCE

V této kapitole stručně uvádíme nejčastější zdroje získávání informací o uplatnitelnosti absolventů vysokých škol na trhu práce – dotazníky, oficiální statistiky, kluby absolventů a další osobní kontakty s absolventy. Diskutována jsou jejich pozitiva a negativa.

2.1 Dotazníky

Dotazníky jsou přirozeně nejčastější a nejjednodušší metodou sledování informací o uplatnitelnosti absolventů na trhu práce. Distribuovány jsou především prostřednictvím e-mailu, některé vysoké školy zasílají dotazníky i zaměstnavatelům svých absolventů.

Na základě výsledků jednotlivých šetření, které byly poskytnuty několika zúčastněnými vysokými školami, i na základě popisu problematiky v odpovědích na otevřenou otázku týkající se metodiky, lze detekovat množinu problémů, se kterými se vysoké školy při dotazníkovém šetření potýkají. Jedná se především o nízkou míru response, větší zastoupení žen oproti mužům v datovém souboru, chybějící kontaktní údaje, nedostatek motivace absolventů účastnit se šetření či náročnost zpracování výsledků šetření.

2.1.1 Nízká míra response

Většina zúčastněných vysokých škol čelí při dotazníkových šetřeních uplatnitelnosti absolventů nízké míře response, která znesnadňuje širší použití výsledků. Deklarovaná míra návratnosti se pohybuje kolem 25–33 % (u distančních studentů až 50 %).

Některé školy proto upravují svoji metodiku sběru dat zejména zakládáním absolventských spolků, prostřednictvím kterých by mělo být možné upevnit vztahy mezi vysokou školou a absolventy, a tím i zvýšit míru návratnosti dotazníků.

2.1.2 Převládající komunikace absolventek oproti absolventům

Některé vysoké školy poukazují na standardní problém – návratnost dotazníků je signifikantně vyšší v případě absolventek oproti absolventům. Tento problém je spjat především s nedostatečnou motivací absolventa odpovídat na dotazníkové šetření. Šetření se týkají poměrně citlivých údajů, navíc vyplňování dotazníku s sebou nese vysoké náklady příležitosti:

Jedna z vysokých škol uvedla, že průměrný čas k vyplnění dotazníku byl 6,5 minut. Je přitom reálné uvažovat celkovou časovou náročnost vyplnění dotazníku kolem 15 minut. Jestliže absolventi-muži zastávají vyšší (a tedy lépe placené) pozice (což je v souladu s řadou statistických šetření ČSÚ), pak mají vyšší náklady příležitosti na vyplnění dotazníku (přínos z vyplnění dotazníku je pro absolventa nulový).

2.1.3 Chybějící kontaktní údaje

Podle respondentů je problémem také přerušení vazeb mezi vysokou školou a absolventem. Školní e-maily některých vysokých škol přestávají fungovat poté, co student ukončí studium (absolventi mají často omezen přístup k internímu informačnímu systému školy). Absolventi také nemají po ukončení studia důvod používat školní maily (už proto, že adresy tvoří často pouze číselné nebo písmenné kódy, takže jsou tyto e-maily jen málo reprezentativní).

Nenáročným řešením této překážky je požádat po ukončení studia každého absolventa o poskytnutí jeho e-mailové adresy a svolení s posíláním informačních materiálů a dotazníků.

2.1.4 Nedostatek motivace absolventů odpovídat

Jak jsme uvedli výše, vyplňování dotazníku je časově nákladné, což s sebou nese náklady příležitosti. Dotazník se navíc týká relativně citlivých údajů, které agregovaně odrážejí představu absolventa o jeho prestiži: zaměstnanost respektive nezaměstnanost, pracovní pozice, uplatnění v oboru či úroveň příjmů jsou faktory tvořící prestiž absolventa, absolvent má výrazně silnější motivaci poskytnout odpovědi v případě, že se subjektivně považuje za úspěšného.

Pokud mají tendenci poskytovat odpovědi především úspěšní (zaměstnaní) absolventi s vyšší mzdou, dochází k v literatuře dobře popsanému efektu nadhodnocení úspěšnosti absolventů na trhu práce. Vysoké školy pak mohou dostávat zkreslenou informaci o nadprůměrné úspěšnosti svých absolventů ve srovnání s celorepublikovým průměrem. Publikování těchto statisticky nadhodnocených výsledků pak může dále vést k vyššímu počtu absolventů v příslušných oborech a jejich následnému ztíženému umístění na trhu práce (mimo obor).

Věrnosti a pravdivosti citlivých údajů (včetně vyšší míry návratnosti) může být dosaženo dotazováním přímo u zaměstnavatelů absolventů. Tato metoda je však komunikačně i časově náročnější a je vhodná zejména v případě zaměstnavatelů, kteří jsou partnery příslušné vysoké školy, podílejí se na výuce či praxích studentů a mají sami zájem na co možná nejvyšší kvalitě čerstvých absolventů.

2.1.5 Náročnost zpracování dotazníkového šetření

Dle některých vysokých škol je velmi náročné organizovat dotazníkové šetření každoročně, proto je prováděno často v několikaletých periodách.

Nižší frekvence dotazníkového šetření nepředstavuje patrně větší problém z hlediska úpravy studijních plánů či využití výsledků pro marketingové účely. Problematická však může být ve chvíli, kdy mají výsledky sloužit jako podklady pro přizpůsobování rychle se měnícímu trhu práce.

2.2 Oficiální statistiky

Vysoké školy uvádějí jako zdroj podkladů pro sledování uplatnitelnosti svých absolventů některé oficiální statistiky, respektive celostátní šetření. Mezi nejčastěji uváděnými zdroji jsou data

poskytovaná Českým statistickým úřadem nebo Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (MPSV). Některé vysoké školy též uvádějí užší spolupráci s krajskými Úřady práce.

MPSV publikuje *Pololetní statistiky absolventů škol a mladistvých v evidenci Úřadu práce* (<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/abs/polo>). Tyto veřejně dostupné statistiky reflektují počet absolventů v evidenci ÚP ČR podle škol a oborů.

Středisko vzdělávací politiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze zveřejňuje data týkající se uplatnění absolventů vysokých škol nezaměstnanosti (projekty REFLEX 2006, REFLEX 2010 a REFLEX 2013). Šetření je prováděno formou dotazníku distribuovaného absolventům veřejných, státních i soukromých vysokých škol v České republice i jejich zaměstnavatelům. Projekt REFLEX poskytuje velmi cennou zpětnou vazbu a umožňuje komplexní srovnání zúčastněných vysokých škol, nevýhodou však je náročnost zpracování, a tedy i nízká frekvence získávání dat (další šetření je plánováno na rok 2016).

2.3 Kluby absolventů

Řada veřejných i soukromých vysokých škol v České republice založila kluby absolventů, které umožňují udržení kontaktu vysoké školy se svými absolventy. Absolventi bakalářského, magisterského popřípadě doktorského stupně studia se do těchto klubů hlásí dobrovolně (případně hradí členský poplatek) a uvádějí (v některých případech povinně) informace o svých zaměstnavatelích včetně aktuální pozice v zaměstnání.

Členství může být ze strany absolventů motivováno řadou benefitů:

- členové dostávají pozvánky na společenské, odborné, sportovní nebo kulturní akce škol;
- získávají přednostní informace o nabídkách kurzů pro veřejnost;
- kluby umožňují profesní spolupráci se školou;
- členové získávají kontakty na kolegy;
- kluby poskytují slevy u partnerů vysoké školy;
- kluby organizují setkávání absolventů.

Vzhledem k dobrovolnosti členství však opět nemusí být monitorován reprezentativní vzorek absolventů, což může vést k nadhodnocení či podhodnocení získaných dat.

2.4 Osobní kontakt s absolventy

Část vysokých škol uvedla jako zdroj získávání informací o uplatitelnosti absolventů kontakty s vybranými absolventy osobní kontakt prostřednictvím e-mailové komunikace nebo osobních pohovorů. Negativem této formy získávání informací je opět vzorek absolventů, který nemusí být reprezentativní – lze předpokládat, že v osobním kontaktu s vysokou školou budou opět spíše úspěšní absolventi, kteří byli navíc se svojí školou spokojeni.

3. OKRUHY POUŽÍVANÝCH OTÁZEK – PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Většina (85 %) respondentů uvedla, že by jejich školy využily návrh jednotného dotazníku využitelného pro šetření uplatnitelnosti absolventů na trhu práce. V této kapitole proto prezentujeme příklady dobré praxe založené na stávajících dotaznících a výsledcích šetření, které část zúčastněných vysokých škol pro účely této zprávy poskytla. Otázky jsou vhodně rozčleněny do několika tematických okruhů tak, aby je bylo možné použít pro tvorbu návrhu jednotného dotazníku.

Nejprve uvedeme sadu otázek určených pro zaměstnavatele. Tyto otázky jsou členěny do čtyř okruhů. První okruh zjišťuje charakteristiku zaměstnavatele, druhý zjišťuje obecně přístup zaměstnavatele k přijímání absolventů. Třetí série otázek se týká přijímacího řízení konkrétního absolventa, v poslední části hodnotí zaměstnavatel schopnosti a dovednosti zaměstnaného absolventa. Výběr otázek by měl být vhodně zúžen dle zaměření vysoké školy, která šetření provádí. Hodnocení jednotlivých složek lze ideálně provádět na škále 1–5 (1 = výborné, 5 = nedostatečné). Pokud se vysoká škola rozhodne zařadit dotaz týkající se mezd a platů, lze doporučit zařazení nabídky formou intervalů tak, aby firmy nemusely poskytovat citlivé údaje.

Druhá sada otázek se týká samotného absolventa (pokud není dotazník distribuován i zaměstnavateli, je vhodné doplnit tyto otázky otázkami z první sady). Otázky jsou opět členěny do čtyř okruhů. První okruh se týká osobní charakteristiky absolventa, druhý pak jeho pracovní kariéry. Ve třetí části je absolvent dotazován na současnou pracovní pozici a finanční ohodnocení, ve čtvrté části poskytuje absolvent zpětnou vazbu sloužící k srovnání subjektivních přínosů studia na dané vysoké škole z hlediska dosavadní praxe.

OTÁZKY PRO ZAMĚSTNAVATELE

Charakteristika zaměstnavatele	Sektor působení (OKEČ)
	Lokalita
	Počet zaměstnanců
	Struktura zaměstnanců z hlediska vzdělání
Přínosy absolventů	Přijímáte absolventy VŠ?
	Zhodnoťte přínosy absolventů obecně v následujících oblastech:
	- nízké náklady
	- komunikační zdatnost
	- teoretický přínos
	- netrpí podnikovou slepotou
	- přinášejí nové podnětné myšlenky
- možnost vychovat si pracovníka	
Výběr absolventa jako zaměstnance	Rok přijetí absolventa VŠ do zaměstnání
	Která kritéria vás vedla k přijetí tohoto absolventa?
	Byla absolvovaná praxe rozhodující podmínkou při přijetí tohoto absolventa do vaší organizace?
	Prošel u Vás náš absolvent školením, aby mohl vykonávat své povolání?
	Jak dlouho trvalo zapracování absolventa, aby mohl vykonávat bezproblémově své povolání?
Hodnocení pracovního výkonu zaměstnance	Shoduje se obor, který absolvent vystudoval, s oborem, ve kterém nyní pracuje?
	Zhodnoťte schopnosti absolventa:
	hard skills
	- praktické dovednosti
	- teoretické znalosti
	- práce s ICT
	- odborná připravenost absolventa
	- jazykové znalosti
	- znalosti odborného cizího jazyka
	soft skills
	- komunikační zdatnost
	- týmová práce
	- pracovní nasazení, přesnost a dochvilnost
	- pracovní výkon
	- schopnost rychlé adaptace absolventa do pracovního poměru
celkové hodnocení zaměstnavatelem	
- celkový přínos absolventa pro organizaci	
- zájem zaměstnat absolventa i v budoucnu	

OTÁZKY PRO ABSOLVENTA

Charakteristika absolventa	Pohlaví
	Věk
	Forma studia
	Rok ukončení studia
	Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání
	Fakulta
	Studijní program
	Studijní obor
	Pokračoval jste v dalším studiu?
Vývoj kariéry absolventa	Získal jste během studia odbornou praxi?
	Pracoval jste již během studia?
	Máte v současné době zaměstnání?
	Jak jste získal své pracovní místo?
	Jak dlouho jste hledal první zaměstnání po ukončení studia?
	Pracujete ve vystudovaném oboru?
	Bylo na Vaší pracovní pozici požadováno vysokoškolské vzdělání?
Pracovní pozice a mzda	Na jaké pozici pracujete?
	Odpovídá Vaše pracovní pozice Vašemu vzdělání?
	Odpovídá Vaše finanční ohodnocení Vaším představám?
	Jaká byla výše Vaší nástupní mzdy po absolvování VŠ?
	Jaká je výše Vaší současné mzdy?
Vysoká škola jako příprava na trh práce	Jak hodnotíte kvalitu vzdělání s ohledem na požadavky praxe?
	Jsou znalosti a dovednosti, které jste během studia získali, využitelné v praxi?
	Které dovednosti, odbornosti atd. jste postrádali při výuce na vaší škole, a které jsou zároveň požadovány na Vaší současné pozici?
	Jaké změny z hlediska přípravy na praxi byste škole doporučil?

Závěry a doporučení

Dotazníkové šetření provedené v rámci VIII. doplňkového úkolu projektu IPN KREDO zřetelně ukázalo, že veřejné a soukromé vysoké školy v České republice přikládají monitorování uplatnitelnosti svých absolventů na trhu práce značný význam. Výsledky individuálních šetření i celonárodních statistických průzkumů poskytují vysokým školám cennou zpětnou vazbu pro účely sestavování studijních plánů a skladby předmětů, marketingové účely při náboru nových studentů i spolupráci vysoké školy s praxí.

Zjišťování uplatnitelnosti absolventů nabývá různých forem, převažují však tradiční dotazníková šetření. Dotazníková šetření jsou však zatížena řadou tradičních problémů jako je nízká míra response nebo riziko nereprezentativní množiny respondentů. Podle našeho názoru však skýtají značný (a patrně ne zcela využitý) potenciál kluby absolventů.

Jedním z dílčích cílů této zprávy bylo posoudit možnost jednotného šetření pro vysoké školy v České republice. Veřejné a zejména soukromé vysoké školy v České republice se však signifikantně liší v závislosti na svém zaměření, skladbě studentů či dalších charakteristikách, plně jednotné centrální šetření proto po analýze odpovědí zúčastněných škol doporučit nelze. Není například možné podle jednotného šetření posuzovat uplatnění absolventů umělecky zaměřených vysokých škol, státních vysokých škol, vysoké školy zaměřené na trh realit a tradičních univerzit. Efektivita centrálního jednotného šetření také selhává v případě řady soukromých vysokých škol, jejichž absolventi byli zaměstnaní už během studia a pouze si doplňovali potřebné vzdělání. Pro praktické účely veřejných a soukromých vysokých škol, které z výše uvedených důvodů nemají zájem o návrh jednotného dotazníku, lze doporučit dále popsany vhodný mix zdrojů získávání informací. Hlavním přínosem tohoto informačního mixu je snížení finančních i časových nákladů na zpracování dotazníkových šetření, která jsou zatížena řadou problematických aspektů. Informační mix navíc reflektuje potřeby vysoké školy (zpětná vazba pro úpravu studijních plánů), studentů a absolventů (co možná nejvhodnější příprava na praxi), zaměstnavatelů (kvalitní absolventi, které lze v krátkém čase a bez vysokých dodatečných nákladů zapojit do praxe) i České republiky (funkční a flexibilní trh práce absolventů).

Informační mix je založen na třech vzájemně se doplňujících pilířích:

1. Výsledky šetření REFLEX.
2. Dotazování členů akademického klubu vysoké školy.
3. Dotazníkové šetření mezi zaměstnavateli, kteří jsou partnery příslušné vysoké školy.

Výsledky šetření REFLEX poskytují velmi kvalitní a komplexní celostátní hodnocení uplatnitelnosti absolventů veřejných i soukromých vysokých škol. Jeho hlavní slabina – nízká frekvence publikování výsledků – může být překlenuta právě posílením druhého a třetího zdroje informací.

Dotazování členů akademického klubu sice nezahrnuje plně reprezentativní výběr absolventů, umožňuje však vysoké škole získat kvalitní, důkladnější a komplexní zpětnou vazbu v pravidelných intervalech a především sledovat dlouhodobý vývoj kariéry jednotlivých absolventů.

Dotazníkové šetření, které je obecně časově náročné a je zatíženo nízkou mírou response, doporučujeme omezit výlučně na pravidelné dotazování partnerských zaměstnavatelů, kteří s vysokou školou dlouhodobě spolupracují a zaměstnávají její absolventy. V takovém případě lze očekávat vysokou míru response i vyšší věrnost a pravdivost údajů, protože jsou to právě partneři, kteří mají zájem na získávání dlouhodobě kvalitních a pro praxi dobře připravených absolventů.

Navržený mix informací nevyžaduje žádné dodatečné náklady MŠMT ČR ani jednotlivých veřejných a soukromých vysokých škol, snižuje časovou náročnost na tvorbu, distribuci a zpracování dotazníků, neklade plošně nároky na nezainteresované absolventy a zaměstnavatele, a především umožňuje efektivně vytěžit maximum vysoce kvalitních informací o uplatnitelnosti absolventů za účelem dalšího zlepšování kompatibility terciárního vzdělávání a trhu práce v České republice.

Vzhledem k zájmu většiny vysokých škol o návrh jednotného dotazníku však považujeme za užitečné připravit dotazník sestávající jednak z části společné všem vysokým školám, jednak z modulů zaměřených na jednotlivé typy vysokých škol a jejich potřeby. Jako základ tohoto dotazníku lze použít okruhy otázek prezentovaných jako příklady dobré praxe ve třetí kapitole této závěrečné zprávy. Jednotlivé moduly pak navrhuje doplnit a rozšířit v rámci navazujícího dílčího úkolu IPN KREDO na základě konzultací prostřednictvím elektronického dotazníku distribuovaného vysokým školám, které o jednotný návrh šetření projevily zájem. Takto navržený dotazník by pak mohl být vysokými školami účinně začleněn i do výše popsaného informačního mixu.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Sleduje Vaše škola uplatnění svých absolventů v praxi?	4
Obrázek 2: Nakolik je pro Vaši vysokou školu důležité šetření uplatnitelnosti absolventů	5
Obrázek 3: Sledují jednotlivé fakulty Vaší školy uplatnění svých absolventů v praxi?	6
Obrázek 4: Využila by Vaše škola návrh případného jednotného dotazníku šetření absolventů?	7
Obrázek 5: Využila by Vaše škola návrh případného jednotného dotazníku šetření absolventů? Členění dle sledovanosti uplatnění absolventů vysokou školu.	8
Obrázek 6: K jakému účelu jsou data získaná z šetření uplatnitelnosti absolventů využívána?	8

Seznam tabulek

Tabulka 1: Sleduje Vaše škola uplatnění svých absolventů v praxi? Absolutní četnosti.	4
Tabulka 2: Nakolik je pro Vaši vysokou školu důležité šetření uplatnitelnosti absolventů na trhu práce? Absolutní četnosti.	5
Tabulka 3: Plánuje Vaše škola sledovat uplatnění svých absolventů na trhu práce v budoucnu?	5
Tabulka 4: Sledují jednotlivé fakulty Vaší školy uplatnění svých absolventů v praxi?	6
Tabulka 5: Využila by Vaše škola návrh případného jednotného dotazníku šetření absolventů?	7
Tabulka 6: Vybrané odpovědi respondentů na otázku	9